

Література

1. Естонське освітнє диво. Чому країна отримала високі результати PISA. URL: <https://nus.org.ua/articles/estonske-osvitnye-dyvo-chomu-krayina-otrymala-vysoki-rezltaty-pisa/> (дата звернення: 29.03.2021).

2. Титиш Галина. Як це у них. Естонський досвід реформи середньої освіти. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2016/06/13/213508/> (дата звернення: 27.03.2021).

УДК 376-056(477.72)

Слободенюк Л. І.

кандидат психологічних наук, доцент кафедри
теорії й методики виховання, психології

та інклюзивної освіти КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»

Херсонської обласної ради

lidiaslobodenuk@gmail.com

ПСИХОКОРЕКЦІЙНА РОБОТА ШКІЛЬНОГО ПСИХОЛОГА В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Права та обов'язки громадян з обмеженими можливостями закріплено в нормах міжнародного права. У Конвенції ООН про права дитини обумовлюються вимоги до кожної держави та її політики діяти згідно зі всесвітньою конституцією прав дитини [3]. В основі інклюзивного навчання лежить право на освіту [4]. Принцип інклюзивної освіти викладено в Саламанкській декларації, прийнятій і схваленій у 1994 р. 92 країнами світу: «Звичайні школи повинні приймати всіх дітей незалежно від їх фізичного, інтелектуального, емоційного, соціального, лінгвістичного або іншого стану і створювати їм умови на основі педагогічних методів, орієнтованих, у першу чергу, на потреби дітей» [11].

На державному рівні створення умов для навчання таких дітей, їхню професійну орієнтацію, зайнятість та інтеграцію в суспільство регулюється системою нормативно-правових актів, зокрема: Конституцією України, законами України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» (1991), «Про охорону дитинства» (2001), «Про реабілітацію інвалідів в Україні» (2006), «Про вищу освіту» (2014), «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020) тощо. Приймаються положення та законодавчі документи, які забезпечують і гарантують отримання якісної освіти учнями з особливостями психофізичного розвитку в масових школах за місцем проживання, створення умов для реалізації їхнього творчого потенціалу та розвитку індивідуальних здібностей [5; 6; 7; 9; 10].

Законом України «Про освіту» надано право на якісну та доступну освіту кожній людині, незалежно від стану здоров'я та інвалідності. Зокрема, статті 19 («Освіта осіб з особливими потребами») і 20 («Інклюзивне навчання») значно розширюють можливості інклюзивної освіти. У статті 20 йде мова про те, що «заклади освіти за потреби утворюють інклюзивні та/або спеціальні групи і

класи для навчання осіб з особливими освітніми потребами. У разі звернення особи з особливими освітніми потребами або її батьків така група або клас утворюється в обов'язковому порядку» [10].

Проблеми актуальності й необхідності освітньої інтеграції та інклюзії дітей з особливостями розвитку знайшли своє відображення в дослідженнях багатьох вітчизняних (М. Безруких, В. Бондар, О. Гонєєв, С. Єфімова, Т. Ілляшенко, В. Засенко, Т. Сак, В. Синьов, В. Тарасун, О. Хохліна та ін.) і зарубіжних (Д. Барбер, Т. Бут, Ч. Веббер, Т. Лорман, Т. Міттлер, К. Стаффорд, Д. Харві та ін.) науковців. У дослідженнях А. Колупаєвої, Н. Софій, Л. Волкової, Н. Назарової, В. Тищенко, Л. Шипіциної особлива увага приділяється питанням надання практичної допомоги особам з обмеженими можливостями, вивченню спеціальних умов успішної інклюзії [1; 2; 12].

Метою статті є висвітлення напрямів, форм та методів психокорекційної роботи шкільного психолога в умовах інклюзивного навчання.

У законі України «Про освіту» інклюзивне навчання розглядається як «система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників» [10]. При цьому заклади освіти повинні створити умови для навчання осіб з особливими освітніми потребами відповідно до індивідуальної програми розвитку та з урахуванням їхніх особистісних потреб і можливостей. І насамперед, на наш погляд, серйозні сподівання покладаються на практичних психологів закладів освіти, на їхню здатність налагодити психологічний супровід навчання таких дітей. Це закріплено в нормативно-правових актах, що визначають основні функції, зміст і завдання участі спеціалістів системи психологічної служби у запровадженні інклюзивного навчання [7; 8; 9; 10].

Важлива роль у забезпеченні оптимальних умов розвитку та навчання дітей із психофізичними вадами в масовій школі належить психокорекційній роботі шкільного психолога. Система заходів щодо супроводу інклюзивного навчання таких дітей у закладах загальної середньої освіти повинна спрямовуватись на корекцію порушень їхньої пізнавальної, емоційно-вольової та мовленнєвої сфер, а також на систему взаємин дитини з батьками, друзями, однолітками [8].

Зміст та механізми корекційного впливу для дітей з різними типами дизонтогенезу в умовах інклюзивного навчання повинні визначатися на основі всебічного діагностичного їх обстеження за чітко визначеними напрямками, формами та методами психокорекції (Табл.1).

Таблиця 1

Зміст психокорекційного впливу для дітей з різними типами дизонтогенезу в умовах інклюзивного навчання

№ з/п	Напрямок психокорекції	Завдання психологічного супроводу	Форми, методи корекції
-------	------------------------	-----------------------------------	------------------------

<p style="text-align: center;">I етап</p>	<p>Забезпечення соціально-психологічної адаптації та оптимізації психічного розвитку учнів з психофізичними вадами в умовах інклюзивного навчання.</p>	<p>Профілактика шкільної дезадаптації; створення доброзичливого психологічного клімату; формування позитивної мотивації до занять; засвоєння правил участі у групі; упровадження групових традицій; формування навичок довільної регуляції поведінки, подолання комплексу неповноцінності.</p>	<p>Груповий індивідуальний психокорекційний. Вправи на згуртування дітей і формування в них установки на взаємопідтримку; сюжетно-рольові ігри (засвоєння соціальних ролей, формування навичок соціальної взаємодії).</p>
<p style="text-align: center;">II етап</p>	<p>Реалізація означених психологом напрямів психокорекційного впливу для дітей з різними типами дизонтогенезу в умовах інклюзивного навчання на основі всебічного діагностичного їх обстеження.</p>	<p>Усунення або зменшення виразності недостатнього інтелектуального розвитку та парціальних порушень окремих пізнавальних функцій; створення умов для регулювання негативних емоційних переживань, усвідомлення і регуляція емоційних проявів; формування адекватної самооцінки, навичок подолання внутрішніх конфліктів; формування адекватних механізмів психологічного захисту.</p>	<p>Груповий індивідуальний психокорекційний. Вправи розвивального характеру (на корекцію й розвиток розумової діяльності); сюжетно-рольові ігри (на регулювання різних емоційних станів, пошук шляхів конструктивного розв'язання конфліктів); арт-терапія (на регулювання та оптимізацію емоцій); психогімнастика (на релаксацію, усвідомлення та регуляцію емоційної сфери).</p>

III етап	<p>Підтримка поступального психічного розвитку дитини та узгодження психологічного впливу з освітньою роботою з метою перенесення результатів психокорекції у діяльність та поведінку дитини.</p>	<p>Профілактика можливих ускладнень у критичні періоди психічного онтогенезу; формування позитивної «Я-концепції», позитивного ставлення до інших, актуалізація соціальних цінностей; налаштування учнів на самостійність у поведінці, навчальній діяльності, взаємодії з іншими людьми, усвідомлення своєї самостійності та відповідальності за свою поведінку; стимуляція особистісного зростання.</p>	<p>Групова психокорекція; індивідуальна психокорекція; аналіз оптимальних умов навчання і взаємодії дитини з соціальним середовищем; тренінги для вчителів, спрямовані на формування позитивних установок щодо взаємин із дітьми, які мають вади розвитку; тренінги з батьками, націлені на розвиток рефлексії особливостей виховання і навчання дитини в умовах інклюзивного навчання.</p>
-----------------	---	--	---

Отже, психокорекційна робота повинна узгоджуватися з освітнім процесом і передбачати використання програмового навчального матеріалу під час корекційних занять. Тому ефективність розробленої програми психокорекційного впливу залежить від взаємодії з учителем, який створює у класі атмосферу підтримки і стимуляції тих психологічних новоутворень, що були сформовані у дитини психологом.

Література

1. Даниленко Л. І. Управління інклюзивною школою на засадах менеджменту освітніх інновацій / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник/Кол. авторів: Колупаєва А. А., Найда Ю. М., Софій Н. З. та ін. За заг. ред. Даниленко Л. І. К., 2007. 128 с.
2. Колупаєва А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи: монографія. Київ: Саміт-Книга, 2009. 272 с.
3. Конвенція ООН про права дитини: від 20 листопада 1989 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_021 (дата звернення: 18.01.2021).
4. Конвенція про права осіб з інвалідністю (від 13.12.2006). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71 (дата звернення 04.03.2021).
5. Концепція розвитку інклюзивної освіти: затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 01.10.2010 № 912. URL:

<https://docs.google.com/document/d/1uL7wxNKDHWcZ3v4duuZilozyyXfEYIE-PMps3YNrWKc/edit?hl=en> (дата звернення: 17.01.2021).

6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: схвалено Указом Президента України від 25 червня 2013 р. № 344/2013. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013#n10> (дата звернення: 17.02.2021).

7. Нова українська школа: концепція. URL: <http://mon.gov.ua/ua/tag/novaukrainska-shkola> (дата звернення: 12.02.2021).

8. Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України: Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.05.2018 р. № 509. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0885-18> (дата звернення: 17.03.2021).

9. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах: Постанова Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2011 р. № 872. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2011-%D0%BF> (дата звернення: 18.03.2021).

10. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: zakon.rada.gov.ua/go/2145-19 (дата звернення: 17.03.2021).

11. Саламанская декларация. Рамки действий по образованию лиц с особыми потребностями, принятые Всемирной конференцией по образованию лиц с особыми потребностями: доступ и качество. (Саламанка. Испания, 7–10 июня 1994 г.). Киев, 2000. 21 с.

12. Софій Н. З., Найда Ю. М. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально-методичний посібник/Кол. авторів: Колупаєва А. А., Найда Ю. М., Софій Н. З. та ін. За заг. ред. Даниленко Л. І. К., 2007. 128 с.

УДК 374.7

Смерека Г. І.
методист кафедри змісту
і методик навчальних предметів ТОКІППО
g.smereka@ippo.edu.te.ua

РОЛЬ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ В СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА

Особливе місце у системі неперервної професійної освіти займає методична робота, яка є складовою системи післядипломної педагогічної освіти, що покликана задовольняти потреби педагогічних працівників на різних етапах їх особистісного і професійного удосконалення [5].

У наш час суспільству потрібен не сліпий виконавець адміністративних вказівок, а компетентний професіонал-педагог, який володіє глибокими педагогічними знаннями, надбанням національної та світової культури, здатний до творчих нестандартних рішень, готовий до роботи в умовах ринкових відносин.